תצא

א. אויף די ווערטער „למען ייטב לך וגו'" — דער סיום פון פסוק „שלח תשלח את האם וגו' "[1] — איז רש"י מפרש: „אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים[2], ק"ו למתן שכרן של מצות חמורות".

זאגן מפרשים[3], אז ביי רש"י'ן איז דאָ קשה: ווי קומט עס אז דווקא ביי שילוח הקן, וואָס דאָס איז דאָך אַ מצוה קלה וכו', וועלט צוגעזאגט אין דער תורה דער שכר פון „למען ייטב לך וגו' "? דעריבער באַוואָרנט רש"י, אז אדרבה היא הנותנת: דער־פאַר האָט די תורה אויסגעקליבן צו שרייבן דעם שכר דווקא ביי אַ מצוה קלה, בכדי מען זאָל פון איר אַרויס־לערנען מיט אַ ק"ו אויף אַלע אַנ־דערע מצות וואָס לגבי איר זיינען זיי „חמורות" — זייער קיום איז פאַרבונדן מיט מער שווערישקייט, ווי דער קיום פון מצות שילוח הקן.

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: דעם פירוש „אם מצוה קלה כו' " האָט רש"י געזומען (לכאורה) פון ספרי און משנה[5], און דאָרט ווערט געזאָגט: „מצוה קלה שהיא כאיסר כו' " —

1) פרשתנו כב, ז.

2) הסעם מה שרש"י בפירושו כאן כותב גם התיבות והארכת ימים (והרי מספיק — כמו בהעתקתו התיבות שבכתוב, שירמזם ב„וגו' "), יש לומר:

מקור הפירוש „אם מצוה קלה כו' " הוא (בספרי כאן ו)בחולין קמב, א. ובהיות שבחולין שם, ש„והארכת ימים" הוא „לעו־לם שכולו ארוך", לכן מפרט רש"י „אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים" ותו לא (היינו ש„והארכת ימים" הוא כמש־מעו *); „והארכת ימים" הוא מאותו „הסוג" ד„ייטב לך" היינו בעולם הזה **, שהרי שני אלה אמרה תורה, ככל יעודי התורה (וכהיעודים שבק"ש והי' אם שמוע גו', ועוד) וכההמשך בפרש"י הסמוך סופך לבנות בית חדש כו'.

ואף שבגמרא שם, שגם „למען ייטב לך" הוא „לעולם שכולו טוב", וא"כ, הרי גם באם הי' רש"י כותב רק בנוגע „למען

*) ראה רש"י יתרו כ, יב.

**) וג"ז חלק מהענין והפירוש „אם מצוה קלה כו' " — גודל השכר דמצוה קלה אפילו בעוה"ז (שלכן אינו צריך להד־גיש זאת גם גבי מצות כיבוד או"א שלפנ"ז — שהרי היא אינה מצוה קלה), אלא שמ"מ, גם לפני פירושו מרמז התיבות „והארכת ימים" ב„וגו' " — כי הקושיא שבכתוב למה נאמר שכר זה במצות שילוח הקן דוקא (ראה לקמן בפנים) הוא גם בהשכר „והארכת ימים". (אבל מכיון שבהקושיא אינו נוגע איזה שכר (שהרי גם באם הי' נאמר שכר אחר, היתה אותה הקושיא: למה נאמר השכר במצוה זו דוקא), כותב רש"י רק „וגו' ").

„ייטב לך" „אמרה תורה", היינו יודעים לכאורה שמפרש דלא כבגמרא — אבל זוהי הוכחה רק בנוגע לפי' „ייטב לך" משא"כ ב„הארכת ימים". והחילוק (ע"ד הפשט) פשוט מראיית הש"ס גופא מהחוזר משילוח הקן ונפל ומת (היפך אריכות ימים) — משא"כ בנוגע „ייטב לך" יש לומר (ע"ד הפשט) שמיד לאחרי קיום המצוה, הי' לו תענוג גדול (שאפשרי גם ברגע אחד ובלב — שאינו נראה לעין רואה — וע"ד ויפג לבו גו' ותחי רוח (ויגש מה, כו־כז) וכיו"ב. ולהעיר גם מפרש"י ח"ש (כג, ב בסופו)), ונתקיים בו „ייטב לך".

3) ראה"ם כאן. וראה גם גו"א וש"ח כאן.

4) מצד הטרחא שבהם, או לפי שיש בהם חסרון כיס. וראה לקמן בשוה"ג להערה 21.

5) חולין שם.

הייגט ווי אזוי זאגט דאָ רש"י „מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", אז אין איר איז אינגאנצן ניטאָ קיין חסרון כיס?

ס'איז שווער צו פארענטפערן און מחלק זיין, אז דער ספרי און די משנה זיינען מיוסד לויטן דרך פון הלכה אבער פרש"י עה"ת איז לויטן דרך הפשט, און דערמיט וועט זיין רעכט דער שינוי צווישן זיי — ווארום דאָ רעדט זיך דאָך וועגן אַ באַשטימטע מציאות, דאָס גלעלט־וועלט פון דער אם, וואו עס האָט לכאורה קיין ארט ניט צו זאגן אז לויטן דרך ההלכה איז עס אנדערש ווי לויטן דרך הפשט. איז בכן ניט מובן: ווי אזוי לערנט רש"י בפירושו, אז ביי שילוח הקן איז לגמרי ניטאָ קיין חסרון כיס אין דער צייט וועט אין ספרי און אין משנה (בפרט אויב זיי זיינען דער מקור לפירושו) וועלט געזאגט אז ס'איז דערביי יע פאראן חסרון כיס, מער ניט וואָס דאָס באטרעפט בלויז „כאיסר"?

ב. דער טעם פארוואס רש"י מוז משנה זיין פון ספרי און משנה און קען ניט שרייבן „שהיא כאיסר", איז פארשטאנדיק: אויב מען וועט זאגן אז שילוח הקן איז יע פארבונדן מיט אַ וועלכן־עס־איז חסרון כיס, שטעלט זיך דאָן די קשיא: פארוואס זאגט ניט די תורה „למען ייטב לך וגו'" ביי אזא מצוה וועלכע האָט אינגאנצן ניט קיין חסרון כיס? און דאָס גופא איז מכריח צו זאגן (ע"פ דרך הפשט), אז שילוח הקן איז טאקע אזא מצוה וואָס אין איר איז אינגאנצן ניטאָ קיין חסרון כיס.

די קשיא אבער איז, כנ"ל, : ווי קען עס רש"י אזוי זאגן — ווי איז שייך אז אין אן ענין וואָס האָט צו טאָן מיט אַ מציאות (צי ביי שילוח הקן איז דאָ אַ חסרון כיס אדער ניט), זאל רש"י אננעמען אנדערש ווי דער ספרי און די משנה?

אין אמת'ן איז די קשיא ניט בלויז מצד הספרי והמשנה, נאָר דאָ אויפן ארט גופא איז שווער: ס'איז דאָך אַ דבר הפשוט אז אויך די „אם" האָט אַ געוויסע גלעלט־וועלט, ובמילא איז דאָך לא ימלט אז דורך אַוועקשיקן די „אם" זאל מען ניט אנווערן אַ „דבר מועט"[6] עכ"פ — און ווי זאגט רש"י אז שילוח הקן איז אַ מצוה שאין בה חסרון כיס?

ג. ס'איז דאָ אַ שאלה אין הלכה[7], צי „מניעת הריוח" וועלט פארעכנט ווי „הפסד" אדער ניט. ולכאורה, לויט דער דיעה (ע"פ הלכה) אז מניעת הריוח וועלט אנגענומען אזוי ווי הפסד, איז דאָ אַ סברא צו פאר־ענטפערן דעם שינוי צווישן רש"י און משנה וספרי:

בשעת אַ מענטש געפינט אַ „קן צפור" און שיקט אַוועק די אם, פאר־שאפט ער זיך ניט קיין הפסד דער־מיט, וויבאלד די אם האָט צו אים קיינמאל ניט געהערט; עס איז ניט מער ווי מניעת הריוח: ווען ניט דער ציווי „שלח תשלח את האם" וואלט ער זי געקענט צונעמען פאר זיך.

און דעריבער שטייט אין ספרי ומשנה „שהיא כאיסר", ווייל לויטן דרך ההלכה וועלט אויך מניעת הריוח אנגענומען ווי חסרון כיס (לויט אין

6) לשון רש"י בחולין שם.

7) ראה במקומות המסומנים בשד"ח כללים מע' ה' אות סט (כרך א' קיא, סע"ב ואילך — הוצאת קה"ת). פאת השדה לכללים שם אות ב' (כרך ח' אתרסא, א ואילך).

דיעה). אבער אין פרש"י (דרך הפשט) ווערט געזאגט „שאין בה חסרון כיס", עס וועט ניט געמינערט ווערן פון דעם וואס עס געפינט זיך באַ עם אין בייטל. וואַרום אינעם שכל פון אַ „בן חמש (למקרא)" [8] איז אַפגעלייגט אַז מניעת הריוח איז ניט גלייך צו הפסד.

ד. אַבער עס איז שווער אַזוי פאַר־ענטפערן, וואַרום סוף־סוף איז עס דאָך אַ קלאָרע זאַך און אויך אַ קינד פילט עס באַ זיך אַז אויך מניעת הריוח פאַרנעמט אַן אָרט ביים מענ־טשן. און וויבאַלד אַזוי, איז הדרא קושיא לדוכתא: פאַרוואָס קלייבט אויס די תורה אָנצוזאָגן דעם שכר „למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן וואו ס'איז דאָ עכ"פ מניעת הריוח (כאיסר), בעת דאָס וואָלט געווען לכאורה מער מתאים צו געזאָגט ווערן ביי אַזאַ מצוה וואו ס'איז אפילו קיין מניעת הריוח ניט פאַראַן?

אַבער די תורה זאָגט דאָך אַן דעם שכר „למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן — איז דאָס גופא אַ הוכחה אַז מיט „שאין בה חסרון כיס" אין פרש"י, ווערט גע־מיינט אַזאַ אופן וואָס דער מענטש ליידט דאָ ניט קיין שום שאָדן, אפילו ניט קיין מניעת הריוח [9].

ה. אויסער דער קשיא הנ"ל (ווי איז שייך זאָגן אַז ביי שילוח הקן איז קיין חסרון כיס ניטאָ — אפילו ניט מניעת הריוח), איז נאָך אַ זאַך ניט מובן:

ביי מצות שילוח הקן פאַדערט זיך אַ געוויסע פּעולה — נעמען און אוועקשיקן די „אם"; ובפרט נאָך, אַז מצד הטבע וויל דאָך די מוטער ניט פאַרלאָזן אירע קינדער, און דערפאַר איז דאָ מערסטנס נויטיק אפילו אַ געוויסע באַמיאונג אין דער פּעולה.

איז דאָך שווער (ע"ד קושיא הנ"ל): פאַרוואָס האָט די תורה ניט אויסגע־קליבן בעסער אָנצוזאָגן דעם שכר „למען ייטב לך וגו'" ביי אַזוינע מצות וואָס זיי איז גאָר גרינג צו מקיים זיין; אַז ניט בלויז איז ביי זיי ניטאָ קיין חסרון כיס, נאָר אויך קיין פּעולה (ווי ביי שילוח הקן) איז ביי זיי ניט נויטיק [10] — אַזוי ווי מצות ק"ש למשל, וואָס זי איז נאָר בדיבור?

ו. נאָך דעם שכר פון „למען ייטב לך והארכת ימים", איז תורה מוסיף נאָך אַ שכר: כי תבנה בית חדש וגו'. ווי רש"י טייטשט עס אויס [11]: „אם קיימת מצות שילוח הקן, סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה [12] ש־מצוה גוררת מצוה ותגיע לכרם ו־

---

8) אבות פ"ה מכ"ב. וראה רשימת אאמו"ר (בספר „לקוטי לוי יצחק — הערות לספר התניא" ע' IV) בענין בן ה' למקרא. וע"פ המבואר שם יתוסף ביאור בל' אדה"ז (הל' ת"ת בתחלתו) „שאז מלמדו לקרות תושב"כ מעט מעט" — משמע שע"ע: א) קריאה לא ידע כלל. ב) יודע כל המוכרח לדעת לפנ"ז. ביאור המשנה ע"ד הקבלה — ראה שער מרז"ל (להאריז"ל) לאבות שם.

9) וע"ד „חסרון כיס" — שבפרש"י ר"פ צו (דנאמר דוקא בעולה — דאין להכניס חלק בבשרה).

10) דדוחק גדול ביותר לומר דאין הכי נמי שיש מצות כאלו (שהן קלות יותר משילוח הקן) ושברן פחות מ„ייטב לך וגו'". ועוד דא"כ — הו"ל לרש"י לומר „מצוה קלה כשילוח הקן" ולא „קלה" סתם.

11) כב, ח. והוא בתנחומא כאן.

12) לכאורה גם בנוגע ל„סופך לבנות כו'" ישנו הק"ו „אם מצוה קלה כו'" — וא"כ מצות מעקה מצד עצמה שכרה שיגיע לו(עוד בית) כרם ושדה ולבגדים נאים. וצ"ע.

שדה[13] ולבגדים נאים[14]. לכך נסמכו הפרשיות הללו".

אויך דער פירוש רש"י פאדערט הסבר: דאס וואס רש"י זאגט „ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", לערנט ער אפ פון פסוק אין צוזאמענהאנג מיט זייערע מצות — „לא תזרע כרמך כלאים גו'"; „לא תחרוש בשור וב־חמור גו'"; „לא תלבש שעטנז גו'"[15] — וועלכע שטייען דא אין דער פרשה (גלייך נאך „כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך"), בסמיכות צו מצות שילוח הקן.

איז ניט פארשטאנדיק: פארוואס זאגט רש"י בלויז „ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" און איז דערביי ניט מסיים „ותקיים מצות[16] לא תזרע כר־מך כלאים, לא תחרוש גו' לא תלבש שעטנז גו'" — אנדערש ווי ביי בית, וואו נאכדעם ווי ער זאגט „סופך לבנות בית חדש" פירט ער אויס „ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה"[17]?

אויך דארף מען פארשטיין: אין מדרש תנחומא דא (מקור פרש"י זה) איז ער מוסיף — פאר „לכך נסמכו כו'" — „תזכה למצות: ויצית כו' לאשה ולבנים". פארוואס איז דאס רש"י משמיט?

ז. דער ביאור בכל הנ"ל:

עס ליגט אין טבע ה„אם", אז אויך נאכדעם ווי מ'שיקט זי אוועק פון די „בנים", זאל זי זיך אומקערן צום קן נאכאמאל און ווידער־אמאל. ובמילא קומט אויס, אז ביי מצות שילוח הקן איז אפילו קיין מניעת הריוח ניטא — היות אז עס ליגט בטבע האם אז זי זאל צוריקקומען.

ע"פ דרך ההלכה לערנט מען אפ פון לשון „שלח תשלח את האם", אז נאך איר אומקערן זיך דארף מען איר ווידער אוועקשיקן און אזוי ביז אפילו מאה פעמים[18]. משא"כ ע"ד הפשט, איז אדרבה — אז ער האט איר (איינמאל) אוועקגעשיקט — איז מכאן ולהבא איז זי שוין: (א) ניט „בעודה על בניי", (ב) „מזומן" — וואס רש"י האט ערשט מפרש געווען אז דאמאלס איז ניטא די מצוה שלח[19].

און דעריבער זאגט די משנה און ספרי „שהיא כאיסר", ווייל ער טאר זי ניט צונעמען אויך נאכן שפעטער־דיקן צוריקקומען (איידער „נטל את הבנים כו'") — האט ער ניט דעם „כאיסר"[20]. משא"כ אין דרך הפשט

13) „ושדה" ולא „ולשדה" בתוס' ל' — כי „כלאים" ה"ז (כבפרש"י) „חטה ושעורה" — שדה — „ותרצן" כרם — ועפ"ז „לא תחרוש" קאי אכרם ושדה.

14) ומה שרש"י משמיט הכתוב בתנ־חומא שיגיע לשור וחמור — י"ל שטפל הוא ונכלל בכרם ושדה, שהרי עניים הוא רק כשחורש אותם בשור כו', וראה שבת (קיח, ב) מימי לא קראתי כו' אלא כו' לשורי שדי.

15) שם, ט־יא.

16) בדוחק גדול י"ל — דמצוה גוררת מצוה זהו ענין טבעי (ע"ד הרגל נעשה טבע) ואין צורך לכפול שהמצוה השני' תגרור שלישית וכו' — משא"כ „ותגיע לכרם כו'".

17) ודוחק לומר דרש"י פי' זה בנוגע לענין הראשון (בית) ובמילא מובן בכל שלאחריו — דהטעם (שמצוה גוררת מצוה) מתאים יותר לומר או בתחלה (קודם תיבת „ותקיים"), או בסוף.

18) חולין קמא, א.

19) גם את"ל שע"ד הפשט טעם המצוה לשלול אכזריות — הרי (עיקר) האכזריות „בעודה על בניי" כמובן. (ולהעיר ממו"נ (ח"ג פמ"ח) הובא ברמב"ן כאן „שלא ישחוט הבן בעיני האם").

20) ואף שגם בדרך ההלכה לאחרי שנטל את הבנים והחזירן לקן פטור מלשלח (חולין קמא, א) — הרי לאחרי

איז — כנ"ל — חל דער חיוב פון „שלח תשלח את האם" בלויז איין מאָל, און דערפאַר זאָגט רש"י „שאין בה חסרון כיס".

ח. דערמיט וועט זיין פאַרשטאַנדיק אַז ביי מצות שילוח הקן איז קיינמאָל ניטאָ קיין נסיון: קיין שום חסרון כיס איז דאָך ניטאָ דערביי כנ"ל; אויך [22] איז ביי איר געווײַנלעך ניט פאַראַן קיין אַנדערע שווערקייטן. וב־מילא קומט אויס, אַז דער קיום פון דער מצוה איז גרינגער ווי פון אַלע אַנדערע מצות.

ביי אַלע אַנדערע מצות איז שײַך אַז זיי זאָלן אָפטמאָל זיין פאַרבונדן מיט שווערקייטן. אַזוי ווי מצות ק"ש, וואָס הגם אַז ע"פ הרגיל איז זי נאָך גרינגער ווי שילוח הקן, דער־מיט וואָס זי איז נאָר בדיבור — פונדעסטוועגן קען געמאָלט זיין, אַז איר קיום זאָל אַנקומען שוועער. למשל: ווען ער איז דעמאָלט טרוד און פאַר־נומען מיט אַן אַנדער באַשעפטיקונג, פון וועלכע ס'איז אים שוועער זיך אָפצורײַסן און לייענען ק"ש [23].

יתרה מזו: בא כמה מצות (כולל אויך שילוח הקן, לכאורה) קען דאָך זיין אַז מצד טרחא אַדער כבוד וכיו"ב זאָל ער זיין „כובש עיניו כאלו אינו רואה" — וואָס די תורה דאַרף עס באַווײַזען — מיט עטליכע פסוקים פריער [23].

מוז מען זאָגן אַז ביי שילוח הקן איז מען אין דער מצוה „שלח תשלח את האם" מחוייב בלויז ווען „את הבנים תקח לך" — וכפשוטו של מק־רא אַז סיבת החיוב פון „שלח" איז דער איסור „לא תקח האם על ה־בנים". ובמילא, בעת דער מענטש איז טרוד אין עפעס אַנדערש, אַדער — זקן ואינו לפי כבודו [24], דאָן וועט ער זיך דאָך אויך ניט באַשעפטיקן מיט נעמען די „בנים" און ס'איז בכן ניטאָ דער ציווי „שלח תשלח את האם"; און אויב, ווידער, ער פאַרנעמט זיך מיט „את הבנים תקח לך", איז ער דאָך ניט טרוד אין אַנדערע זאַכן און ס'איז דעריבער אַ מצוה קלה צו מקיים זיין — אַן קיין שטערונג פון זייטיקע טרדות און אויך אַן חסרון כיס.

און דעריבער האָט די תורה אויס־געקליבן צו זאָגן דעם שכר „למען ייטב לך וגו'" דוקא ביי מצות שילוח הקן, וואָרום ווען דאָס וואָלט געשטאַ־נען ביי אַן אַנדער מצוה וואָלט מען

שקיים „שלח גו' ואת הבנים תקח לך" נגמר כל המאורע ועניו הפרשה. ואם אח"כ מחזיר הבנים לקן — ה"ז ענין חדש שאפשר ללמדו מדיני פרשתנו (ולכן זקו־קים לטעם דהוי מזומן — כבמפרשי המשנה), אבל אינו משנה מה שאירע לפני זה — שלא יחשב לחסרון כיס.

21) ומ"ש רש"י „מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" (ולא „ואין בה כו'"), שלז זה יש לפרשו גם ש„שאין בה חסרון כיס" הוא (לא ענין נוסף כ"א) ביאור על „מצוה קלה", הוא לפי שמצוה שיש בה חסרון כיס, גם כשאין בה מניעות אחרות, קשה לקיימה מצד הח"כ שבה*. אבל פשוט ש„שאין בה חסרון כיס" הוא רק פרט אחד ב„מצוה קלה", כי כו"כ מצות חמורות ישנן שאין בהן חסרון כיס.

*) אלא שמ"מ הוזקק לפרש „שאין בה חסרון כיס" — כי הלשון „קלה" עצמו מורה רק על העדר הטרחא, ולכן מפרש שהכוונה „קלה" כאן הוא גם „שאין בה חסרון כיס".

22) להעיר מפרש"י ויגש מו, כט בסופו.

23) כב, א. וראה ג"כ פרש"י קדושים יט, לב.

24) פרש"י משפטים כג, ה. ב"מ ל, א.

געקענט מיינען, אז די תורה האט ביי זיי צוגעזאגט דעם שכר „למען ייטב לך והארכת ימים" דערפאר וואס זייער קיום איז אפטמאל פארבונדן מיט שווערקייטן, ובמילא וואלט מען פון זיי ניט געקענט אפלערנען אז דער דאזיקער שכר איז אויך פאראן ביי שילוח הקן, וויבאלד ס'איז דארט קיינמאל ניטא אט די שווערקייט. דערפאר ווערט „למען ייטב לך וגו'" געזאגט ביי שילוח הקן דוקא, ווייל פון דעם קען מען יע אפלערנען מיט א ק"ו, אויף אלע אנדערע מצות, כנ"ל.

ט. און דא זעט מען אויך ווי אזוי דער פירוש פון רש"י עה"ת, לויט דרך הפשט, איז פארבונדן אויך מיטן חלק ההלכה שבתורה:

ס'איז דא א חקירה אין חוות יאיר[25]: צי אין דער מצוה פון שלח תשלח את האם איז מען מחוייב דוקא אין פאל ווען מ'נעמט צו די בנים, אדער די מצוה איז חל יעדער מאל ווען מ'טרעפט א קן צפור — אויך ווען מ'וויל די בנים ניט צוגעמען.

זעט מען פון פרש"י דידן, אז לויט לשון רש"י מצוה קלה (סתם, אן קיינע הגבלות) און לויט תוכן פירושו איז מען מחוייב אין דער מצוה פון „שלח תשלח את האם" נאר דעמאלט ווען „את הבנים תקח לך", כנ"ל ס"ח.

י. ע"פ הנ"ל י"ל, אז דאס וואס רש"י איז ממשיך ווייטער: „אם קיימת מצות שילוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה", מיינט ער צו זאגן אז בא „בית חדש" איז די צווי סארטן שכר: עיקר השכר (ווי רובם ככולם[26] פון די יעודים שבתורה — יעודים גשמיים) „סופך לבנות בית חדש", און (מצוה) „גוררת מצוה" (— „תקיים מצות מעקה").

און דער צווייטער סארט שכר [„גוררת מצוה"] איז דוקא בא בית — ווייל מצות מעקה איז בדומה צו מצות שילוח הקן; ד.ה. אז לויטן דרך הפשט, איז דער קיום פון איין מצוה גורר בלויז אזא מצוה וועלכע איז ענלעך[27] צו דער ערשטער אפגעטאנענער מצוה. און דערפאר ברענגט די מצוה שילוח הקן צו דער מצות מעקה, ווייל מצות מעקה איז גלייך צו מצות שילוח הקן דערמיט, וואס (א) אויך אין דער מצוה צו בויען א מעקה איז א איד מחוייב דוקא ווען ער בויט א בית חדש פאר זיך — גלייך צום חיוב פון שלח תשלח את האם, וואס קומט דוקא בשעת „את הבנים תקח לך"; (ב) דער טעם פון מצות מעקה איז (ע"ד הפשט) צו פארהיטן פון אכזריות: „ולא תשים דמים בביתך"[28] — און אויך אין שילוח הקן, ע"פ

25) סי' סז (הובא בפתחי תשובה (ועור) ליו"ד רסרצ"ב).

26) ראה לעיל הערה 2.

27) וע"ד בפרש"י בפרשתנו בענין עבי־רה גוררת עבירה (כב, יד). ולהעיר ג"כ מפרש"י (כא, יא. כא, כב). וראה מדרש תנחומא כאן שכולל שני הענינים דגוררת יחד.

28) כב, ח. אבל ע"ד ההלכה — ה"ז ציוני בפ"ע (ראה ספרי) ועפ"ז מובן הא דמברכין על עשיית מעקה (רמב"ם הל' ברכות פי"א הי"ב. וכ"ה בשאילתות פ' עקב) אף ש„דברים שהם משום סכנה אין מברכין עליהם" (רמב"ם שם ה"ד) ובמעקה אמרו „אחד הגג כו' וכן כל מכשול כו'" (רמב"ם הל' רוצח פי"א ה"ד. שו"ע חו"מ סתכ"ז סע' ז'ח. שו"ע אדה"ז הל' שמירת גו"נ ס"ג). ועפ"ז מובן ג"כ שבנוגע ל„כל מכשול" לא הובא המ"ע דמעקה (ראה שם).

דרך הפשט[29], דריקט זיך אויס די פאַרמיידונג פון אכזריות.

ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, וואָס רש"י ואָגט ניט "ותקיים מצות לא תזרע כרמך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור, לא תלבש שעטנז" — ווייל די מצות האָבן ניט אט־די באַזונדערע ענלעכקייט צו מצות שילוח הקן. ובמילא בלייבט ביי זיי נאָר דער שכר "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" (בדוגמת "סופך לבנות בית חדש").

און וויבאַלד אַז "ארבע כנפות" אין "כסותך" און ניט שלשה — איז ניטאָ אין דעם קיין שבח ושכר[30] — מוז מען זאָגן (ע"ד הפשט) אַז דער פסוק (וכש"כ — "אשה" שלאחריו) האָבן שוין ניט קיין "סמיכות" ל־פרשת שילוח הקן.

יא. לויט פרש"י, וועט ווערן פאַרשטאַנדיק אויך דער סדר הפסוקים:

א "בית חדש" איז ניט פון אַזאַ סוג הכרחיות אין צרכי האדם ווי דאָס זיינען כרם ושדה און בגדים נאים (וכידוע[31], אַז אין די דריי סוגים פון מזון, לבוש און בית[32], איז די הכרחיות פון מזון א גרעסערע ווי פון לבוש, און דער הכרח פון לבוש איז מער ווי פון בית). לפ"ז, האָט דאָך "כי תבנה בית חדש" גע־דאַרפט לכאורה שטיין נאָך[33] "לא תזרע כרמך גו' לא תלבש שעטנז גו'", וואָס דאָן וואָלטן די פרטי השכר גע־

---

29) ראה לעיל הערה 19.

30) כי [נוסף למה שהשכר דבגדים נלמד כבר מ"לא תלבש גו'", ואין חידוש כ־"ארבע כנפות כסותך גו'"] אין גוי בבגד של ד' כנפות יותר מבבגד של ג' כנפות. משא"כ ב"לא תלבש גו' צמר ופשתים", שהם נאים להיותם מצמר או פשתים — כדמוכח מבגדי כהונה שהם "לכבוד ולתפארת" (וראה תנחומא כאן).

31) המשך מים רבים תרל"ו בתחלתו (ע' ג־ד). וכ"ה גם במוחש. ולהעיר מאדה"ר קודם החטא.

ואין סתירה לזה ממ"ש בלקו"ת ברכה צט, סע"א ואילך — כי הכוונה שם במ"ש שהמזון אינו מוכרח כ"כ כלבוש, הוא כמ־פורש שם להדיא "ואינם הכרחיים כ"כ במיני מטעמים כו' "* [ונוסף לזה: לבוש

*) ואף שגם בנוגע ללבושים, מה ש"א־

נצרך תמיד להאדם, משא"כ מזון יכול לאכול לעתים רחוקים, כמבואר בסדור כ, ג]; וכן מ"ש שם בנוגע לבית "והם יותר נצרכים לאדם גם מהלבושים" הוא כמו שמבאר שם "כי א"א לדור בלא בית אף רגע" [ויש לומר שהכוונה היא לענין ה־שלימות שבאדם שבא ע"י דירה דוקא, כמרז"ל** כל אדם שאין לו בית אינו אדם — ראה תו"ח ויקהל (תרכז, ב) ובכ"מ בדא"ח], אבל בנוגע לחיות וקיום האדם, המזון נצרך לו יותר מלבוש, והלבוש יותר מבית. וראה לקו"ת שם (צת, סע"ד).

32) להעיר ממש"נ "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי" (ויצא כח, כ־כא).

33) להעיר משופטים (כ, ה־ז), תבוא (כח, ל), סוטה (מד, א), רמב"ם הל' דעות (פ"ה, הי"א. ובנ"כ שם). ואכ"מ.

בחורף בלי מלבוש כו' וכן בקיץ כו' " א"צ לזה ללבושים נאים דוקא — יש לומר: ענין ההתחלקות הוא (בעיקר) מבחינת פנימי. ולכן, מכיון ש"הלבושים שרשם לְמעלה הוא מבחי' כתר . . בחי' מקיף", פרטי הלבושים והחילוק שבין בגדים פשוטים לבגדים נאים אי"ז בעצם ענין הלבושים (משא"כ המזון, מכיון ש"נמשך מבחי' ממ־כ"ע", הרי "ריבוי התחלקות פרטי המאכלים" הם פרטים בענין המזון עצמו), ונמצא שהלבושים (שבעצם ענין הלבוש, לא ישנו חילוק בין בגד אחד לשני) "נצרכים יותר לאדם" מהמזון.

**) ראה יבמות סג, א: כל אדם שאין לו קרקע כו'. ובתוספות שם ד"ה שאין: קרקע לבנות עליו שידור בו. וכבר העירו מעירובין (ס"ב, א) דדירת עכו"ם לא שמה דירה. ולהעיר מס' בית האוצר (להגר"י ענגל) ח"א כלל יז.

ווען אויסגעשטעלט אין א פאַרשטאַנדיקן סדר: אז אַלס שכר פון דער מצוה וועט ער באַקומען ניט בלויז מזון (כרם ושדה) און לבוש (בגדים נאים), נאָר אויך בית חדש. פאַרוואָס זשע שטייט "כי תבנה בית חדש" פריער פאַר כרם ושדה ובגדים נאים?

לויט פרש"י איז עס אַבער פאַרשטאַנדיק בפשטות: וויבאַלד אַז די שייכות פון "כי תבנה בית חדש" צו מצות שילוח הקן איז אויך מצד דער מצוה פון "ועשית מעקה לגגך" — משא"כ די שייכות פון די אַנדערע פסוקים איז בלויז וואָס "תגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" און ניט מצד די מצות שבהם — מוז דאָך דער פסוק "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך" שטיין בסמיכות צו מצות שילוח הקן[34].

יב. פון די ענינים פון "יינה של תורה" אין פירוש רש"י דידן:

דער טעם הפנימי דערפון וואָס בעת א ציווי שטייט בלשון "מקור" — אַזוי ווי דער ציווי פון שילוח הקן וואָס איז געזאָגט געוואָרן מיטן לשון "שלח" — לערנט מען דערפון אפ"ש דרך ההלכה אַז דאָס מיינט "אפילו מאה פעמים":

עשי' מצד עצמה איז במדידה והגבלה. און אַזוי איז עס אפילו ווען די עשי' קומט מצד שכל ומדות, וואָס דאָן ווערט עס געטאָן מיט חיות — ווייל אויך שכל און מדות זיינען כחות מוגבלים. בשעת אַבער די עשי' קומט מצד רצון ועאכו"כ ווען עס קומט מצד עצם הנפש, ובדוגמא ווי דאָס וואָס א מענטש טוט בכדי צו ראַטעווען זיך פון א סכנה ר"ל, איז וויבאַלד אַז דער עצם הנפש איז דאָך ניט מוגבל — איז הגם אַז די עשי' קומט דורך דעם כח המעשה[35], ווירקט אַבער דער רצון אַדער דער עצם הנפש אויך אויפן כח המעשה, אַז זיין פעולה זאָל זיין אן הגבלות[36].

און דאָס איז דער טעם וואָס א ציווי בלשון מקור באַדייט "אפילו מאה פעמים":

סתם א ציווי איז פאַרבונדן בלויז מיטן כח המעשה (וואָרום דער אַנזאָג איז דאָך — אַז מען זאָל טאָן); משא"כ א ציווי בלשון מקור מיינט, אַז אין דער עשי' דאַרף זיך אַרויסזאָגן דער "מקור", אַז זי דאַרף אַרויסשטאַמען פון רצון ועצם הנפש וועלכע איז דער מקור פון אַלע כחות. און דעריבער איז עס "אפילו מאה פעמים", ווייל מצד עצם הנפש פאַלן אַוועק אַלע הגבלות[37].

34) עוד י"ל בכהנ"ל: שילוח האם — היא מ"ע וגוררת מ"ע, משא"כ הציווים שלאח"ז הם לא תעשה. ועפ"ז מתורץ מש"כ בתנחומא רק "תזכה למצות ציצית".

ומה שרש"י משמיט גם "תזכה למצות ציצית" אף שהיא מ"ע — הרי [נוסף על הנ"ל (בפנים סעי' ח') שאינה בדומה כלל לשילוח הקן שהרי יש בה טרחה וגם חסרון כיס (ראה פרש"י ס"פ שלח "חלזון" "שמונה חוטין וה' קשרים")] כיון שהסמיכות דהפסוקים שלפנ"ז לשילוח הקן הוא בכולם בעיקר השכר (כנ"ל בפנים סעי' י') ובכרם ושדה ובגדים נאים רק בזה ולא להמצות שבהם, אין מקום לומר (בדרך הפשט) שלאח"ז שמנה ארבעה יעודים בעיקר השכר וכו' יוסף "גדילים תעשה לך" היינו (רק) הענין דגוררת עוד מצוה.

35) ראה ד"ה לולב וערבה תרס"ו (קרוב לתחלתו), שגם בהתגלות בחי' יחידה שבנפש (כמו בעת שמחת בנו יחידו וכדומה), ה' פעולות הם מכחות הגלויים, אלא שבכחות הגלויים מתלבשים כחות הנעלמים. עיי"ש.

36) ראה ד"ה ומעין תש"ו פ"ד. ובכ"מ.

37) להעיר מב"י יו"ד סרצ"ב ד"ה שלחה:

יג. אבער פונדעסטוועגן, הגם "ש־לח" איז אַ לשון "מקור", מיינט עס ע"ד הפשט צו אַוועקשיקן בלויז איין מאָל — ווייל אין תחלת העבודה (וועז מען האַלט נאָך אין דער דרגא פון פשט, פון אַ "בן חמש"), אפילו וועז עס ווערט נתעורר דער "מקור", דער רצון ועצם הנשמה, ווערן נאָך דערפון די כחות הגלויים ניט באַ־ווירקט אין אַן אופן אַז אויך זיי זאָלן זיין אַן הגבלות: מצד התעוררות עצם הנשמה איז ער טאַקע מקיים מצות (ניט ווי פאַר דער התעוררות, וועז ער האָט כלל ניט געטראַכט וועגן קיום המצות, און אדרבה: מען האָט געדאַר־פט באַוואָרענען "תועבת ה' אלקיך" וואָס רעדט זיך אין פריערדיקן פסוק[38] — פאַר "כי יקרא קן צפור"[39]), אָבער זיין קיום המצות איז נאָך גאָר בהתחלה, ביז — אַז מצד דער התעוררות איז ער גרייט צו מקיים זיין בלויז אַ "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" — וואו ער איז ניט מפסיד אפילו אַ דבר מועט — כאיסר.

אָבער ווי באַלד אַז די התעוררות הרצון ועצם הנשמה איז אַרויסגעקו־מען אין אַ פועל ממש, איז "מצוה גוררת מצוה" און דער קיום פון מצות שילוח הקן, וואָס איז אַ מצוה קלה, איז שוין גורר צום קיום פון מצות מעקה ביי וועלכער עס איז שוין יע דאָ אַ חסרון כיס.

יד. וי"ל אַז דאָס איז אויך דער טעם פנימי וואָס "כי תבנה בית חדש" שטייט פאַר "לא תזרע כרמך כלאים גו' לא תחרוש גו' לא תלבש שעטנז גו'" (אויך לויטן פירוש אַז "מצוה גוררת מצוה" מיינט — צו יעדערער פון אַלע מצות):

אָט די התעוררות הרצון ועצם הנשמה, וואָס צום אַנהויב דריקט זי זיך אויס אינעם קיום פון בלויז אַ "מצוה קלה", איז אויך נאָכדעם ווי זי איז "גורר" ומעורר צו מקיים זיין אַפילו מצות חמורות, זיינען דאָס אַזעלכע מצות וועלכע זיינען אין דער בחינה פון "בית", מקיף הרחוק, וואָס איז פאַרבונדן מיט יחידה; און לאחרי זה וואָס בחי' יחידה באַווירקט אים צו מקיים זיין די מצות וועלכע זיי־נען פאַרבונדן מיט בחי' "בית" אויך אפילו וועז ער האָט דערביי אַ חסרון כיס — דאָן הויבט זיך ביי אים אָן דער סדר העבודה מלמטה למעלה: פריער "כרם ושדה" — בחי' מזון, און דערנאָך "בגדים נאים" — בחי' לבוש (מקיף הקרוב).

טו. און דאָס איז אויך פאַרבונדן מיטן ענין פון חדש אלול (וואָס פרשת

מפני שהוא מקור ונופל על המעט ועל ההרבה, וכנראה מיוסד בפיה"מ בסוף חולין. ולהעיר מהחידוש בפיה"מ שכותב "ואפילו אלף פעמים"!

38) כב, ה.

39) להעיר מהמבואר בדרושי כי יקרא קן צפור באוה"ת בפירוש "כי יקרא פרט למזומן", שהיא התעוררות הבאה מלמעלה שלא מצד הכנת והזמנת האדם. ועפ"ז תומתק השייכות דשלח לשון מקור, וקיום "מצוה קלה" ל"כי יקרא קן צפור": מכיון שבחי' אתעדל"ע באה מלמעלה, שייכת היא לרצון ולעצם הנשמה — בחי' "מקור" שלמעלה מכחות הגלויים והפנימיים; אבל לאידך גיסא: מצד זה גופא שאינה שייכת כ"כ לכחות הגלויים, היא מתבטאת בקיום מצוה קלה שאין בה חסרון כיס, ע"ד הידוע (לקו"ת תזריע כ, ב. ובכ"מ. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תתקלא) בענין איש מזריע תחלה יולדת נקבה, שנשים דעתן קלות. ולהעיר מאוה"ת צו ע' טו, ש"כיס" הוא "ע"ד לקבל פרס", בחי' אהבה זוטא (נקבה) שנולדת מ"איש מזריע תחלה".

תצא לייענט מען אַלע מאָל בחדש אלול [40]):

די התעוררות התשובה פון חדש אלול איז — בנוגע מכאן ולהבא — (בעיקר) אַ הזוה כללית [41], און דערי־ בער ווירקט זי מלכתחלה צו טאָן בלויז אַ „מצוה קלה". אָבער וויבאַלד אַז די התעוררות איז אין אַזאַ אופן וואָס סוכ"ס ברענגט זי צום קיום פון אַלע מצות — צוליב דעם אַליין, דורך דער התעוררות אַליין — איז מען שוין [42] זוכה צו אַ כתיבה וחתימה טובה, ווי דער פסוק זאָגט אַז צוליב מצות שילוח הקן אַליין (נאָך אַיידער זי ברענגט צום קיום פון מצות מעקה) וועט זיין „ייטב לך והא־ רכת ימים", וואָס לויט פשוטו של מקרא — עולם המעשה — מיינט דער „ייטב לך והארכת ימים" פשוט אין עולם־הזה [26], אַז עס וועט זיין אַ שנה טובה ומתוקה אין אַלע פרטים, בבני, חיי ומזוני, ובכולם — רויחי.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ז)

40) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (נעתק בלקו"ש ח"ה ע' 129 הערה 1). ולהעיר גם מהידוע (רשימות הצ"צ לאיכה ע' 20 (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'נט)) בענין ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים, דקאי על חודש אלול.

41) ראה לעיל ע' 131.

42) להעיר שמר"ח אלול מרמזין באג־ רות שמעתיר עליו „להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים" (מטה אפרים סתקפ"א ס"ט מליקוטי מהרי"ל).